

PPKE BTK

Pedagógus szakvizsgára felkészítő szakirányú továbbképzés

Bódi Gáborné

**A keresztény nevelés útkeresése
- avagy lehetséges útjai -**

**A magyarországi hitoktatás helyzetelemzése és
minőségirányításának alapjai a III. évezred hajnalán**

Herneckzi Katalin
témavezető

Piliscsaba, 2002.

Tartalom

I. A hitoktatás történelmi áttekintése és jogi háttere

1. A hitoktatás történelmi áttekintése
2. A hitoktatás jogi háttere
3. A lelkiismereti- és vallásszabadságot védő európai Egyezmények, Nyilatkozatok
4. Az európai hitoktatási gyakorlat néhány példája

II. A hitoktatás mai helyzetelemzése

1. A hitoktatás értelmezése
2. A hitoktatás struktúrája
3. A hitoktató személye, felkészültsége – képzése
4. A hitoktató feladatai és kapcsolatai
5. A hitoktatásban résztvevők köre
6. A hitoktatás irányelvei, követelményei, módszertani- és eszközháttere
7. A hitoktatás egyéb gyakorlati kérdései

III. A hitoktatás minőségirányításának alapjai

A/ Országos megközelítés

1. A Magyar Katolikus Egyház hitoktatási minőségirányítási alapjai
2. Minőségirányítási kulcsfogalmak értelmezése hitoktatási szempontból
3. A hitoktatás strukturális fejlesztésének lehetséges módjai

B/ A hitoktatás helyi minőségirányítása

1. Plébániai minőségirányítás alapjainak megteremtése
 - a) Plébániai evangelizációs terv (Hitéleti és Katekétia program)
 - b) Az egyházközségi hitoktatás egyedi tanmenetei
 - c) Az Éves munkaterv fejlesztésének lehetőségei
2. Minőségfejlesztés – plébániai modell
 - a) Minőségfejlesztési program
 - b) Plébániai modell (I.)
 - c) Plébániánk hitoktatási minőségfejlesztési gyakorlata
3. Lépések a hitoktatás minőségért
 - a) Hitoktatási módszerek a minőségfejlesztésért
 - b) Plébánia módszerek a minőségfejlesztésért

Bevezetés

A magyar nemzet világnézeti hovatartozása viharos évszázadokat élt át múltjában és él át jelenében is. Már Szent István királyunk, a keresztény Magyarország megalapítója is töretlen erővel küzdött a nemzet hittel átítatott lelkiismeretéért. A hit kegyelem - mondja a dokmatikai szakirodalom - és ez a hithez szükséges isteni kegyelem vezette népünket többek között Pázmány Péter, Mindszenty József példaadó elkötelezettségével, kitartásával és hithűségével a keresztény értékrend útján.

A nevelés önmagában hordozza a világnézeti értékrend továbbadását. A közelmúlt szocializmusának ateizmusa sütötte rá bélyegét a nevelésre, vagyis a személyes értékrend tudatos pedagógiai formálására. Viharok századait említjük, holott a világnézeti nevelés legviharosabb napjai itt állnak közvetlen mögöttünk, sőt ma is hordozzuk köntösének cifra - gúnyos díszzeit. Még ma is elfedi a morál, az erkölcs, a hit legfőbb értékeit, és miértjeinek kincseit. Egy nemzet helyes értékrendje jövőjének záloga. Hogyan tanítsuk becsületre, őszinteségre, elhivatottságra, kitartásra a ránk bízott diákokat, a jövő nemzedékét? Biztató előjelnek tekintem, hogy az erkölcstan megjelent a magyar pedagógiában, de még ma is vitatott téma tanításának személyi jogosultsága, a közértékrend és a szükséges képzettség megfogalmazása. Emellett sok talányos gondolat él bennem a világnézeti semleges iskoláról. Sokáig, bevallom, képtelen voltam megközelíteni a kérdést, hogy milyen lehet az a világnézet, amelyik semleges, vagyis se ilyen, se olyan. Ez a tanév sok felvilágosítással szolgált számomra. Csak két példát említenék. Sok iskola több osztálya adventi koszorút készít karácsonyt megelőzően. "Petike" érdeklődő gyerek lévén, megkérdezte gyertyákat faragó rajztanárától: "Miért csináljuk ezt?" Az ismeretátadás tudományára esküdt semleges világnézetű iskola tanára így felel: "Így szokták. Valamilyen vallási oka is van, de ezt most ne fessegessük." A másik történet tanúságosan a Mikulásról szól. Számomra már az is öröm forrása, hogy a fenyő ünnepén nem a Télapó kopogtat az osztályterem ajtaján, hiszen jómagam is több éve hadakozom az igazság nevében a szegény Télapó ellen.

Mikulást ünnepel az iskola, az alsós osztályban a semleges világnézet szellemében tanít az ünnepről a valóban elismert tanító néni: "Télapó a mesék szereplője. A Mikulás létező személy volt, ugyanis Miklósnak nevezték azt a kedves embert..." És a felemlített mondatot és történetű folytatását a gyerekek pontosan elmesélik hittanórán. Soha nem tapasztalt tisztánlátás van bennük Mikulás ünnepéről, és bennem is sohasem tapasztalt

remény lobban fel: “Jó lesz ez így!” Vége a történetnek, és csend lett. Lényegkiemelő, úgyszólván áthidaló kérdéssel próbáltam a poént, csattanót kihozni a gyerekekből: “De gyerekek mi volt ennek a bácsinak a foglalkozása? Gyerekorvos volt, vagy tanító bácsi?” Szinte öntelt mosollyal vártam a választ!... És akkor megértettem mi a világnézetileg semleges iskola - szinte suttogó válaszok hangzottak fel itt is, ott is: “azt nem tudjuk”. Az igazság eltitkolása lenne a semleges iskola lényege, a nevelés sarokköve? Lehet, hogy csak én látom így, de van miről beszélgetnünk.

Szeretnék egy apró lépést tenni szakdolgozatommal, méghozzá az erkölcsstan tanítással összefüggésben lévő, szilárd alapokon nyugvó értékrendet adó hitre neveléssel kapcsolatban. Az erkölcsstan része a hit, vagy a hit dimenziója az erkölcs? Erre a nagy kérdésre nem merek választ adni, de a XX. század végén életre “ébredt” magyar nemzetnek sokunk által nagyrabecsült első szabadon választott miniszterelnökének, Antall Józsefnek gondolai, szavai adnak biztatást a felfedezett út kitarító végigjárásában: “ A keresztény Magyarországnak van csak jövője.”

Szakdolgozatomban kizárólag a hitoktatást szeretném kiemelni, hangsúlyos kérdéseire igyekszem választ keresni. Talán nem lesz - és témaköréből adódóan nem is lehet - minden mélységet, okot feltáró, minden tekintetben a legmegfelelőbb utat mutató, de több éves ezirányú tapasztalatom alapján körültekintő választ fogok keresni a megválaszolendő kérdésre.

Ehhez úgy érzem pár sorban jeleznem kell, milyen szemszögből nézem a magyar hitoktatás helyzetét: A Budapesti Tanítóképzőn végeztem 16 évvel ezelőtt. Katolikus családom a hit mindennapos megélésében nevelt. Tanítóként is szembesültem a 80-as években az értékrendek harcával. Iskolaigazgatóm (a nyakláncomon függő kereszt miatt) felhívta rá a figyelmemet, hogy: “Szocialista államban, szocialista iskola, szocialista pedagógus.” Az említett mondat többször felcsendül bennem még ma is, mindemellett el kell ismernem, hogy pedagógusi munkámat elismerték. A lelkiismereti összeegyeztethetlenség miatt azonban szinte pályaelhagyó lettem, de az idő szele jó irányba fújta felettem. Időközben elvégeztem a Ward Mária hitoktatóképzőt, majd 95-től katolikus iskolában tanítóként és hitoktatóként három évig tanítottam, és voltam ugyanezen iskolának hitoktatási munkaközösség-vezetője. Majd ezt követően hat éve vagyok úgynevezett “vándor hitoktató”, vagyis körzeti iskolákban tanító hitoktató, és mások által viccesen “egyház

menedzsernek” nevezett (valójában egyházi közfeladatellátási munkakört betöltő). Így az elmúlt évek során betekintésem nyílt a hitoktatóképzésbe, a hitoktatás helyzetére, a hitoktatás kapcsolataira, a közoktatási feladatokat ellátó intézmények ezirányú hozzáállására, egyházi közfeladatellátásra.

Remélem, munkámmal elősegítem a magyar hitoktatás előmenetelét, a keresztény értékrend átadásának egy-egy feladatát.

2002. január

Szakdolgozatom célkitűzése:

Szakdolgozatom címében igyekeztem kifejezni célomat – tudatosodnunk kell, hogy a keresztény nevelés nem veszett el az útközben, hivatásának megfelelő lehetőséget keres.

Cél az útkeresés – milyen építő lehetőség nyílik a hitoktatás előtt?

Az útkeresés első lépése múltunk megismerése, hiszen ez meghatározza a jövő lépéseit is.

A jövő tervezését megszabja továbbá a kapcsolódó jogszabályok ismerete.

Szükséges a mai adottságok feltárása, mert erre épül a fejlesztés lehetősége.

Az útkeresés célja a hitoktatás minőségének fejlesztése, eredményes irányításának módja.

Szakdolgozatom célja a hitoktatás fontosságára, jellemzőire, lehetőségeire való figyelemfelhívás és minőségirányítási módszereinek felvetése.

2002. március

Köszönettel tartozom:

Köszönettel tartozom elsősorban Hernezcki Katalin, minőségbiztosítási rendszerek tantárgyi előadómnak és szakdolgozati konzulensemnek, és Barlai Róbertnének a minőségbiztosítási technikák megismertetéséért.

Szeretném megköszönni építő jellegű segítségét, egyházi szempontú lektorálását Farkas István, piarista atyának, és Mihalikné Zsigó Katalin csoporttársam, hitoktató pedagógusnak. Felmérhetetlen támaszt adott Érszegi Gábor, plébániánk lelkipásztorával közös munkában töltött hat év tapasztalatai, a hitoktatás helyzetének értékelése, a közös útkeresés.

Igen komoly segítséget adott számomra Hoffmann Rózsa nevelést és oktatást egységben szemlélő látásmódjának megismerése, előadásai és tanulmányozott könyvei..

Továbbá kötelességem köszönetet mondani az egyetemi továbbképzés ideje alatt megismert előadóknak, tudásuk, tapasztalataik, meglátásaik továbbadásáért, melyek jelentős mértékben megerősítettek abban a hitemben, hogy tanítani küldetés, és ennek útját keresni kötelesség.

2002. május

Mellékletek

I. A hitoktatás történelmi és jogi háttere fejezet mellékletei

1. „Vallási – erkölcsi oktatás az állami oktatásban” – Kormányzati Portál
2. Hitoktatás: kötelező választás? – Új Ember 2001. november 4.

II. A hitoktatás mai helyzetelemzése fejezet mellékletei

3. Napirenden a papképzés és a hitoktatás – Új Ember 2001. szeptember 16.
4. Sürgős segítség – képzett „hajszolók” (Ifjúsági vezetőképző)
Keresztény Élet 2002. április 14.
5. Katekétikai beszámoló anyaga – Hitoktatási Felügyelőség 2001.
6. Nevelés a boldogabb családokért – Konferencia ismertető 2000.
7. Hittan mindenkinek – Katolikus Híradó
Karcag, Kisújszállás, Kenderes, Berekfürdő 1999. szept.
8. Fiatalok az egyház életében - Keresztény élet 2002. április 14.

III. A hitoktatás minőségirányítása fejezet mellékletei

9. Félúton két valóság között (misszió) – Új Ember
10. Egyházközségi Éves munkaterv (kivonat) – Szolgáló lelkeségi lap 2000.
11. Hitoktatási tanári napló
12. Hitoktatási tanári kézikönyv
13. Hittanos napló
14. Miskartya
15. Szolgáló lelkeségi lap
16. Szervezeti feladatellátás a családokkal kapcsolatban
17. Szent Erzsébet Közösségi nap programismertetője
18. Hittanosok karácsonyi előadásának szórólapja
19. Pünkösdi Kórustalálkozó 2002. évi szórólapja
20. Tábori programlap 2002.
21. Ha lenne Katolikus Diák Ház – Szolgáló lelkeségi lap
22. Napközbeni ellátást biztosító intézmények alapításának törvényi háttere